

פרוטוקול מס' 179
מישיבת ועדת החינוך והתרבות
מיום ד', כ"ב בטבת תשל"ג - 27.12.72, שעה 08:45

נכחו:

חברי הועדה:
א. רימלט, א. כץ - יו"ר
נ. אליעד
ז. הרמן
ש. לויין
ס.צ. נריה
א. רוזיאל-נאור

מזמנים:
א. פלד - סנכ"ל משרד החינוך
והתרבות
ב. נסים - משרד החינוך והתרבות

מזכירת הועדה: ד. פלד

רשמה: א. זכר

סדר היום: תשובות סנכ"ל משרד החינוך לשאלות של חברי הועדה

709

(מסכ קיום 7.1.73)

היו"ר א. רימלט:

אני פותח את הישיבה.
הדיון מוקדש היום לתשובות

של מנכ"ל משרד החינוך לשאלות שהוגשו.

א. פלד:

אתחיל בשאלות המאוחרות יותר.
ד"ר רימלט שאל אם אוניברסיטה פורשת חסותה על מכללה היא צריכה לפנות למרכז למכללות או למועצה להשכלה גבוהה - המרכז למכללות זה גוף משנה של המועצה להשכלה גבוהה ופועל מכוחו של החוק להשכלה גבוהה. לכן הפעולה של המרכז למכללות היא פגיעה מיעצת. זה לא גוף סטטוטורי באגף שהמועצה להשכלה גבוהה היא כזו. זו החלטה של המועצה להשכלה גבוהה כדי לייעל את הטיפול במכללות. המרכז למכללות מורכב במחציתו מאנשי המועצה להשכלה גבוהה והמחצית השנייה מאנשים שאינם מהמועצה אלא מתחום החינוך העל-תיכוני - לדוגמא, ד"ר גיטרנר מנהל מסלול "הדסה", מר חרמץ, מנהל "אורט", מר יפה שמיצג את האספקט של הכשרת מורים ואנשים מסוג זה; מר גורלניק, ממשרד העבודה שיש לו יד בחינוך מבוגרים טכנולוגי בגילים מבוקרים.

מוסד שמבקש היתר, מבקש אותו מהמועצה להשכלה גבוהה. בעצם אין לדבר חשיבות אם המוסד הוא בחסות אוניברסיטה או לא. לפי החוק מכללה יכולה להיות מוסד שליטודיו מוכרים לצרכי נקודות זכות על ידי מוסד שמבקש להשכלה גבוהה. בזה מתבטאת החסות. אבל החסות לא יכולה לבוא במקום ההכרה על ידי המועצה להשכלה גבוהה. זאת אומרת, מחר למשל יכולה אוניברסיטה לפתוח קורס באיזה מקום בלי שקוראת לזה אוניברסיטה ולא מכללה, והלימודים מתנהלים כפי שמתנהלים והאוניברסיטה מתחייבת כלפי התלמידים שכל תלמיד שיגמור את הקורס פטור משני שיעורים רגילים או ספציפיים במערכת הלימודים.

א. בן: הכוונה לשלוחות למיניהן?

א. פלד: גם השלוחות וגם לימודים

למיניהם. לפי החוק לא רק

שלוחות אלא גם קורס צריך לקבל אישור.

א. רזיאל-באור: אפשר לעמוד בזה?

א. פלד: מנסים. התעוררה הבעיה של צפת.

הוחלט שלא תקום שם שלוחה של

אוניברסיטת "בר-אילן" ואנו מתכוונים לבצע את החלטת המועצה.

היו"ר א. רימלט:

הלא כבר קיים שם משהו,

האם תסגרו זאת?

מדוע אתם ממהרים לבצע? הלא האוניברסיטה יכולה לפנות לממשלה.

א. פלד:

היא תפנה. הפעולה בינתיים

נמשכת. לא אמרנו להם שיפסיקו

לפעול. יש עכשיו ויכוח אם זה צריך להיות מוסד שהוא גוף משותף של

מספר אוניברסיטאות או שזה שלוחה של "בר-אילן". נתתי זאת רק כדוגמא.

א. בן:

לא הבנתי. האם כל מכללה בדרך

חייבת לקבל חסות של מוסד

אוניברסיטאי מוכר?

א. פלד:

לא חייבת. יכולים להיות שני

סוגים של מכללות באופן כללי.

מבחינת הקשר עם מוסדות להשכלה גבוהה והפרקטיקה היא כזו שכל מוסד שרוצה

להקרא מכללה פרט לחלק מהמוסדות להכשרת מורים, התקשרו ביוזמתם אם

אוניברסיטאות. ההתקשרות הזו מתבטאת בשני דברים: א) במורים - שמורי

אותה אוניברסיטה מלמדים באותה מכללה בדרך. לדוגמא - אוניברסיטת תל-אביב

עם "תל-חי", צמח עם "בר-אילן"; מנשה עם אוניברסיטאות תל-אביב וחיפה.

"בר-אילן" גילתה נכונות לעזור לצמח. שזה מראה שאין קשר בין הגוף הפוליטי

דתי של הנותן חסות ומבצע. בית ברל קשור במידה מסוימת עם אוניברסיטת

תל-אביב. גם לגבי מוסדות להכשרת מורים קיים קשר: "אורנים"

קשור ישיר עם אוניברסיטת חיפה, מוסד וינגייט קשור גם כן עם חיפה.

אנו מנהלים מוסד בין "דוד ילין" ואוניברסיטת ירושלים; סמינר ליפשיץ

והמכללה של קופרמן להכשרת מורים עם "בר-אילן", אבל זה במתכונת של קשר

יותר ורפף, יותר בצורת פיקוח מאשר בצורה של קשר אורגני.

א. פלד:

ב) הקשר מחבטא בנקודות זכות - זאת אומרת, אוניברסיטת תל-אביב למשל מוכנה להכיר כמה שלומר בסמינר הקיבוצים בת"א ומתמחה בספרות, ואילו היא אינה מכירה במי שלומר בסמינר ומתמחה בגיאוגרפיה למשל. הגוונים הם שונים ורבים. אנו מודדים קשר ישיר בין מכללה לבין אוניברסיטאות מסוימות כדי לקיים את הפיקוד וההצעה וגם את מתן כוחות ההוראה.

א. כץ:

איזה מכללה עצמאית לחלוטין?

א. פלד:

מכללת "הדסה" בראשות ד"ר קיטנר.

הינ"ר א. רימלט:

האם אפשר להבין מדבריו שרוב המכללות החסות משמשת להם לצבירת נקודות לתואר ראשון והמכללות העצמאיות נוחנות את התואר הראשון או שזה לא כך?

א. פלד:

דין המכללות הוא שווה.

הינ"ר א. רימלט:

כל מכללה יכולה להעניק תואר ראשון או לצבור נקודות.

א. פלד:

מכללת "הדסה" למשל תוכל להעניק

תואר כאשר מוסד אוניברסיטאי יכיר במכללה.

לשאלתו השניה של ד"ר רימלט -

ביחס לאגודת חינוך - קיימים היום כמה סוגים של מוסדות חינוך. יש מוסדות שהמחלק מרשות או עירוניות או כלליות כמו "אורט", "עמל" וקיימים מוסדות שהם עצמם תאגידים משפטיים בצורות שונות.

הינ"ר א. רימלט:

השאלה שלי היתה הואיל ובחוק היותן אגודה, האגודות האלה

תובעות חלומים מעל לחוק שירות חובה. כוונתי לאגודות חינוך המקיימות בתי ספר יסודיים ובעיקר למועצות אזרחיות.

א. פלד:

אני מבין שהכוונה לבית זית ומטה הרי יהודה.

מועצות אזרחיות אינן רשות חינוך; אין מצב שבו מועצה אזרחית היא רשות חינוך מקומית. בכל אופן, מתאגדים ישובים להקים בית ספר. אנו מעדידים הקמת בתי ספר יסודיים כי באזורים דלילים בתי הספר המקומיים הם מדולדלים בתלמידים ונמדדים, ואז באופן פורמלי הרשויות מאגדות ומקיימות תאגיד משפטי בכל מיני צורות כגון חברת מניות, אגודה שותפותית, ובחוק החחום של התאגיד יכולים ללמוד תלמידים שאינם מהתאגיד ואז הבעלות גובה מהם כספים, כפי שבית הספר הריאלי גובה כסף מתלמידים.

הינ"ר א. רימלט:

אם יש אזרח יוצא דופן שאין לו בית ספר לילדו, ואז מבקש בית הספר

של אגודה חינוכית שבו מנסים לרשום את הילד תשלום עבור הלימודים. הורה זה יכול להגיד מדוע נגרע חלקי מפני שאני גר במקום מסויים. יש לי זכות לחינוך חנם וכאן דורשים ממנו כסף.

א. פלד:

החוק מחייב אותנו להקים בתי ספר

ברשויות חינוך מקומיות. אם בית זית או כפר-מימון רוצים בית ספר, וביחס לכפר מימון קיים ויכוח. הוא חלק ממועצה אזרחית והוא נמצא במיעוט נגד כל שאר הישובים במועצה האזרחית. בסופו של הויכוח אמרנו להם בצורה ברורה: אנו לא יכולים לכפות על המועצה האזרחית. אתם רוצים להקים בית ספר עצמאי, נקים לכם כפי שמגיע לכם לפי התקן.

הינ"ר א. רימלט:

הבעיה שם היא אנטי אינטגרציה?

א. פלד:

כן. בבית זית התאגדו ישרובי מטה יהודה להקים

בית ספר. המדינה חייבת לכל הישובים האלה כמו שחייבת לכל הארץ לפי הסטנדרט להקים בית ספר. הסטנדרט שווה לבית זית ולאורה ועמינדם ובית שמש וירושלים. באים חלק מההורים של אותו תאגיד ואומרים שהם רוצים לתת מעל ומעבר למה שהמדינה נוחנת. זכותם. יבוא בית זית ויגיד אני חבר בתאגיד ואיני רוצה לשם. זכותו לא לשלם. הוא יכול לבוא אלינו

ולהגיד שהוא מבקש שירותי חינוך ואז לא תהיה לנו ברירה אלא להקים בית ספר בבית זית. כל זמן שאנשי בית זית רוצים ללמוד בבית ספר שהוא תאגיד שקם באופן וולונטרי, קיים סטנדרט מסויים שמחייב בתשלום את מי שמשתתף בו, וזה ענין בינם לתאגיד. הדבר היחיד שאנו חייבים לעשות זה להבטיח לתושבי בית זית חינוך ממלכתי.

א. כץ: מה קורה במוצא עילית שהיא מושבה והיא רשות חינוך?

א. פלד: אם יש לה סטטוס מוניציפלי היא רשות חינוך.

א. כץ: הם אורחים בבית הספר העירוני. הם משלמים מאות לירות. חלק מההורים אומר היות שהמושב (אני בספק אם זו מועצה מקומית) הם לא מוכנים לשאת בעול. מה תעשה אז?

א. פלד: או להקים לו בית ספר במוצא או לבוא ולומר, ילדי מוצא עילית ילמדו בגבעת שאול ואז אני מגיע להסדר עם ירושלים ומביא את הילדים לירושלים. אינני חייב לתת להם את התשלום שגובה הרי יהודה.

יש תושבים בכפר ביל"ו על ידי רחובות. חלק מההורים בכפר ביל"ו שולחים את ילדיהם לבית הספר האזורי גבעת ברנר שהוא בית ספר טוב, וידוע ששם סטנדרט המחיה הוא גבוה. בא הקיבוץ ותובע מההורים לשלם מאתיים או חמש מאות לירות לשנה. פנו אלי הורים כאלה בטענה, אמרתי להם, הייב מחייב אתכם לשלוח את ילדיכם לשם. תשלחו לחטיבת הבינתיים על שם עמוס דה-שליט ברחובות, ושם דינם כדין כל אזור במדינה.

הינו"ר א. דימלט: מדוע מועצה אזורית אינה רשות חינוך?

א. פלד: זו שאלה גדולה. שמעתי שהשאלה הזו עלתה כמה פעמים וירדה מסדר היום של הכנסת. היא הורדה בגלל אינטרסים של גופים שונים שנמצאים בתוך מועצות אזוריות. אינטרסים לגיטימיים. אם למשל קיימת מועצה אזורית "עמק חפר" שיש שם מושבים, קיבוצים וישובים חצי עירוניים, היה כנראה מאבק בין הגופים השונים שם; המושבים רצו חינוך מושבי, הקיבוצים רצו חינוך קיבוצי והישובים החצי עירוניים היו מוכנים לכל. אלא ששני הגופים שהיתה להם אביעה לאיחוד לא רצו. אבל זה בהחלט לגיטימי להעלות את השאלה הזו לסדר היום. כאשר מועצות אזוריות אינן רשות חינוך מתעוררת אצלנו לא פעם בעיות עקב כך. למשל, בעמק בית-שאן ששם יש שיתוף פעולה בין כל הישובים, המושבים והקיבוצים והשאר, בכל אופן, היה לנו הרבה יותר נוח ולהבטחתם של התושבים עצמם לא רק פיקוח על בית הספר הדתי לבית-יוסף-מנחמיה, התברר למועצה האזורית להפתעתה שאין בסמכותה לדון בחינוך, אם כי המועצה האזורית התחילה לקבל החלטות והתברר שאין לה סמכות להחליט.

חה"כ דימלט שאל מה מספר אולמות ההתעמלות במוסדות חינוך. בבתי ספר יסודיים יש אולמות התעמלות ב-31.2% של המוסדות בלבד. בעל-יסודיים - 49% ובבתי מדרש למורים 64%. מה שאנו החלטנו כבר לפני שנים הוא שלא ייבנה בית ספר חדש, (אבל עד שהחלטה זו תבוא לידי ביטוי זה יקח עוד שנה) בלי אולם התעמלות. לגבי בתי ספר קיימים יש תכנית רב-שנתית להשלמה. אני מצטער שהרצון היה יותר גדול מאשר היכולת לבצע תוכנית כספית. בתקציב המיועד לשנה הבאה הגשנו תכנית גדולה ואנו נבצע הרבה פחות ממה שרצינו לחמת חוסר סטון.

הינו"ר א. דימלט: אני רוצה להעיר שתי הערות לפרוטוקול.

דובר כעת על יום חינוך ארוך לכל המדינה ולכל בתי הספר. השאלה האם אין בסולם העדיפות לאולמי התעמלות לבתי הספר היסודיים? זו רק הערה. אתה מייצג את מדינות המשרד ועליה אני מערער.

א. פלד: חה"כ רזיאל-נאור שאלה אין בנוי שירות הפרסומים.

א. פלד:

שירות הפנסונים הוא מחלקה בתוך מרכז ההסברה, שהפרסומים שהוא מפרסם מתחלקים לכמה סוגים: רוב הפרסומים הם ביוזמת מרכז ההסברה. בדרך כלל רוב הפרסומים הם פוליטיים כגון על השטחים המוחזקים, שלום או לא שלום וכו'. יש פרסומים שמשרדים אחרים מעוניינים בהם. לדוגמא, משרד הקליטה בשלב מסויים של פעולתו מעוניין באיזה חוברת או בפרסום שהוא לא חובת אלא דפיים לפרסום, ואז שירות הפרסומים מפרסם. או משרד החינוך למשל רוצה לפרסם על שימוש בסמים. ואז שירות הפנסונים עובד לפי יוזמה כפולה של משרד החינוך מצד אחד ושל משרד הביטחון וההגנה הממשלתי לממשלה והמשרד. סדר העדיפויות הוא לפי שיקול של מידת האקטואליות או התכיפות של הפרסום במסגרת המגבלות התקציביות שקיימות. בדרך כלל השירות נענה לפניית משרדי הממשלה כשחלק מהפעולות למען משרדים אחרים מקבלים גם מימון חלקי לפעמים.

אני עבר לשאלות מה"כ רימלט ורזיאל-נאור בענין פעילות המשרד למלחמה בשימוש בסמים - יש ועדה בין-משרדית למלחמה בסמים ובראשה היועץ המשפטי לממשלה. משתתפים בה נציגים מהמשרדים הבאים: המשטרה, הצבא, החינוך וסוכנות ההסברה. הועדה הזו עושה כמה פעולות: עשתה את המחקר של המכון למחקר חברתי שימושי של ציונה פלד לפי הזמנת הגוף. בשנת תשל"ג אנו מבצעים הסברה סדירה בבתי הספר העל יסודיים על הסכנות הנובעות משימוש בסמים. בעקבות השלב הראשון אנו ערים ועושים הרצאות למורים, למנהלי בתי ספר ושם מופיע היועץ המשפטי לממשלה.

א. רזיאל-נאור: לא עושים הרצאות לתלמידים?

א. פלד:

אנו חושבים שצריך לכנס את המפקחים והמנהלים והמורים ואת ההסברה לתלמידים לעשות בבתי הספר ולא באסיפות כלליות, לכן אנו לא עושים זאת באסיפות כלליות לתלמידים. אנו גם מכינים חומר הסברה. אנו עושים כל מיני נסיונות הסברתיים בין הייתר באחד מבתי הספר על ידי הדגמה על עכברים. להראות מה השפעת הסמים על בעלי חיים. אינני יודע אם זה עוזר. חומר ההסברה בעיקרו סופץ למורים ולתלמידים והכוונה לעשות זאת בפעולה בכתות במסגרות קטנות ככל האפשר. יש פלקטים וחברות. על כל הדברים האלה יש ויכוח אם זה עוזר או לא. יש אומרים שזה טוב ויש הטוענים שזה גרוע.

הי"ר א. רימלט:

האם יש מחוץ לפעולה זו גם טיפול אינדיבידואלי בבתי ספר על יסודיים, והמצב הוא לא כל כך אופטימי.

א. פלד:

המצב הוא שלא תמיד גם כשמקובל לחשוב שמעשנים סמים, לא תמיד אחת יודע מי בדיוק מעשן סמים. בענין זה הנערים לא תמיד כל כך גלויים לב. למיטב ידיעתי, בכמה וכמה מקרים שהיה ברור בבית ספר מסויים שפלונני מעשן, נעשה טיפול אינדיבידואלי על ידי מחנך הכתה וגם על ידי מנהל בית הספר, לפעמים בשיתוף עם תלמידים בוגרים יותר, לפעמים בלי. במספר מקרים זה עזר ובמספר מקרים זה כרגיל לא עזר.

אני עובר לשאלה הבאה - האם יש די מורים שקיבלו הכשרה לרפורמה (שאלת מה"כ רזיאל-נאור) - בשנת תשל"ב סיימו 1047 מורים קורסי הדרכה לחטיבות הביניים. בתשל"ג יגדל מספר המסיימים. בתשל"ב למדו נוסף לאלה 1200 תלמידים. בתשל"ג 1650. יש גידול מתמיד. בתשל"ג סיימו 200 תלמידים; בתשל"א - 206 ובתשל"ב - 257. בתשל"ג אני מקווה שנגיע ל-400 תלמידים מסויים. במקביל יש פעולת הכשרה באוניברסיטאות שגם היא גדלה וכאן קשה להבדיל מי מהמורים שמכשיר עצמו באוניברסיטה הולכת לחטיבת ביניים ומי לחינוך על יסודי, אבל אין ספק שחלק מהמורים שמסיימים את המחלקות להכשרת מורים באוניברסיטאות השונות יגיעו לחטיבות הביניים.

א. רזיאל-נאור:

המספרים האלה שהבאת יתאימו לצרכים? לא.

א. פלד:

א. רזיאל-נאור:

מה ההפרש בין הרצוי למצוי?

א. פלד:

אין לי מספרים. אני אתן בפעם הבאה.

חה"כ רזיאל-נאור שאלה מה חושב משרד החינוך על ההמלצה לשלוח תלמידים לכיתות טיפוליות במקום לבתי ספר לחינוך מיוחד. האם מגשימים את התכנית?

אני מניח שהשאלה הזו נובעת מאינפורמציה לא מדוייקת. לנו לא יודע על תכנית כזו שיש תחליפיות בין כיתות טיפוליות, מקדמות וחינוך מיוחד. התחליפיות קיימת בין כיתות מקדמות לחינוך מיוחד. כיתות טיפוליות זה שלב אחד לפני החינוך המיוחד שהוא לעצמו. זה ילדים שעדיין מסוגלים לתפקד בכיתות רגילות. הם לומדים בכיתת האם ויוצאים לפעמים לשעה או שתיים ביום במסגרת בית הספר בטיפולה של מורה שעובדת עם שלושה-חמישה תלמידים לא יותר מחמשה-שבעה תלמידים בבת אחת, וילדים אלה מקבלים חינוכים בדרך כלל בדרך של הבעה, כתיבה או בחשבון למשל.

זה נקרא כהה מקדמת? א. רזיאל-נאור:

א. פלד: זו כיתה טיפולית. למעשה זו לא כיתה. זה בעצם ילדים שמוצאים מכיתותיהם תוך כדי יום הלימודים, ובכנסים לחדר שבו יושבת מורה. המורה היא מורה טיפולית, הכיתה לא כיתה. ילדים שלומדים בחינוך מיוחד או בכיתות מקדמות לא מסוגלים ללמוד בכיתות טיפוליות. הם כבר מעבר לשלב הזה.

חה"כ הרמן שאלה האם מורים מקבלים הכוונה להפוך למורים קהילתיים - כיום אנן נמצאים במצב שבו יש ששה בתי ספר כאלה - "נירים" בבאר-שבע, בי"ס ע"ש ארלוזורוב באשקלון; בי"ס רבאור-יהודה; "גלעד" בנצרת, "רוטמן" בקריית-ים, ובי"ס ערבי בכפר תמרא. ייפתחו בתי ספר בבר-אילן בנתניה, "עמישב" בפתח-תקוה ובי"ס בגבע-תענך. הפרוייקט הזה הוא ניסויי ולא מתמסד מתקבל בהכנה ובהצלחה. יש פה חבלי לידה של כל הצדדים. אנו הטלנו את הפעולה הזו על הגורמים במשרד שעוסקים בעבודה קהילתית: המודעות מצד אחד, ההכנה הנפשית והמעשית של מורים ומנהלים לא תמיד בשלם לזה. יש מקומות שזה נעשה בשיתוף פעולה מצויין ויש מקומות שזה יוצר חיכוכים בין מנהל בית הספר ובין מי שמופקד על המרכזים. אנו עומדים בעוד חודש לסכם את הניסיון של חצי השנה ולהחליט על המשך הפעולה בשנה הבאה.

הי"ר א. רימלט: מה הנתונים לסיכום? רק על פי שיחות עם המנהלים?

א. פלד: לא רק זה. אנו מבקרים במקומות, יש גם תגובה של הסניבה. לפי הערכתי יש פספיק בחיוביים לקבוע לפחות את המגמות שמסתמנות. יש מקומות שהנסיגון הצליח ויש מקומות שהצליח פחות או לא הצליח. זה תלוי בדרך כלל בשני גורמים: בשיתוף פעולה מצד בית הספר ומצד השכונה. יש מקומות שזה נשאר ללא הד. יש מקומות שזה קיבל תהודה עצומה, זה בא על קרקע בשלה. זה גם אינדיקציה ליחסים בין בית הספר לקהילה בה הוא פועל. באותו מקום שביית הספר מילא תפקיד חינוך מעבר לכתלי בית הספר דרך ההורים והסניבה, יש לנו הצלחה מלאה. במקום שלא כך, הצלחתנו פחותה יותר.

חה"כ ר. יאל-נאור שאלה האם המשרד הצליח לגלות את הנערים שנושרים ממערכת החינוך ולהחזירם למסגרת כלשהי - אנו היום מכסים בפעולה שלנו רק שבעים רשויות מקומיות, בפעולה של "קציני ביקור סדיר". בכל המקומות האלה אני חושב שאני יכול לומר שכמעט בכל המקומות האלה אותרו כמעט כל הנושרים. מאלה חלקם חזרו לביקור סדיר בבתי הספר וחלקם נמצאים בטיפולים שונים של השירות הפסיכולוגי, השירות לעבודה סוציאלית או חינוך קהילתי. אנו בתהליך של עיבוד תכנית כוללת למסגרות טיפוליות מעבר למסגרת בית הספר לאותם ילדים שבית הספר הרגיל איבדו מתאים, ואני אומר בית הספר הרגיל לסוגיו - בית ספר רגיל או לחינוך מיוחד. לצורך זה, זה בית ספר. כי יש מקומות שילדים אינם מתאימים למסגרות אלה. אנו מציינים מצוין של אפשרויות החל מכיתות הכוון, בתי נוער, אבל משתדלים לא להגיע ל"מפתן".

הי"ר א. רימלט: דיברת על הנערים שמתנתנים וראה מלתה ו'?

א. פלד: דיברתי על הנושרים במסגרת חוק חינוך חובה. אנו מעריכים ב-12,000 את הנושרים. האומדן הוא ממוצע ארצי לאורך כל הכיתות - 3%.

היו"ר א. ריימלט:

כמה תלמידים ישנם במסגרות לימוד חובה?

א. פלד:

בערך 500,000 תלמידים. השנתונים הם בערך 50,000; יש לנו עשרה שנתונים חובה וזה מסתכם בערך ב-500,000 תלמידים.

האם המשרד מרוצה מסידת שיתוף הפעולה

בין השירות הפסיכולוגי, העובדת הסוציאלית והאחות - אנו לא מרוצים. זה לא מספיק אבל לא להיות מרוצים. אלא מה עושים? על אף הויכוחים ואי ההבנה שקיימת בדרגים הגבוהים בין המשרדים השונים, בשדה הדברים אחרים. יש בעניין זה תיאום עם משרד הסעד. קיימת ועדה משותפת למשרדי הסעד והחינוך שצריכה לקבוע הנחיות לעבודה לעובדת הסוציאלית. משום מה הועדה הזו בראשות משרד הסעד התעכבה בפעולתה. יש ויכוח גם איך צריך להיות בנוי הצוות הבין משרדי. היום נכנסים לבית הספר נציגים של שלושה גופים: משרד החינוך, משרד הסעד ומשרד הבריאות. כל אחד מקבל את הדרכתו והנחייתו מגוף אחר. לגבי משרד הבריאות ביחס לאחות נקבעה מתכונת והעניין מתנהל לא רע. לגבי העובדת הסוציאלית איני יכול לומר זאת. אני מקווה, שהעניין יסתדר. היו גם המלצות של ועדת ראש הממשלה בהתייחס לנושא זה. היינו שמחים אם הגורמים שמטפלים בבית הספר לכל צדדיו היו ביד אחת ובהנחייה אחת.

היו"ר א. ריימלט:

בשיטה הפיאודלית זה לא ניתן. אצלנו יש חלוקת המדינה. כך המצב ביחס לעבריינות נוער ובכל המשרדים. ישבה פה פעם מעדה משותפת של ועדת החינוך וועדת השירותים כיצד לעשות רשות אחת לטיפול בנוער במצוקה והמליצה המלצות. אבל ההמלצות האלה שפסקו חיים.

ש. לוי:

שאלה שלא לעניין ולעניין - האם הכין כבר משרד החינוך את רשימת המומחים שלפי התיקון בחוק צריך להיוועץ בהם כשמדובר בזיהויו של ילד קשה חינוך?

א. פלד:

אינני זוכר. אני אתן על כך תשובה בפעם הבאה.

ז. הרמן:

האם למשרד החינוך אין אפשרות לדאוג לכך שיהיו ישיבות של הועדה המשותפת למשרד הסעד והחינוך, או האם אפשר לפרש ממה שאמרת שמשרד הסעד אינו נוקט יוזמה משום שאינו מעוניין בכך?

א. פלד:

אינני יודע.

א. רוזיאל-נאור:

אני רואה לפי החומר שמונח כאן שההרצאה של סר שמגר בעניין הסמים התקיימה ב-25.1.72, כלומר לפני שנה.

א. פלד:

זו ההרצה שפורסמה. החומר שמגישים כאן לא חייב להיות החומר של הפרוטוקול האחרון. זה חומר מדבריו של היועץ המשפטי לממשלה שהיו טובים כנראה גם השנה.

א. רוזיאל-נאור:

אבל מה עם התלמידים שמעשנים?

א. פלד:

אם הכוונה מדוע משרד החינוך לא הפסיק את העישון בסמים...

א. רוזיאל-נאור:

אני מנסחת את שאלתי בעצמי. אני שואלת - לפני שנה פחות 28 יום, התקיים כנס שבו נשא דברים היועץ המשפטי לממשלה. אחרי זה הוקמה ועדה (א. פלד: לפני כן) שתפקידה היה לכנס את המורים, המפקחים והמנהלים לדון בדבר. אחר כך היה צריך לעבור לשלבים לטיפול בבתי הספר. שאלתי מכוונת לטיפול זה - מה נעשה ומה התוצאות. האם אתם סבורים שעכשיו יש פחות מעשנים בקרב התלמידים, האם חלק מהתלמידים נגמלו, האם יודעים מה מתרחש אתם, האם יודעים על איזו השפעה של הטיפול? כי מתוך העתונות באות ידיעות חדשות על התעוררות מחודשת. הנה בחיפה מצאו תרופה שחילקו כתרופה לכאב גרון ותלמידים הגיעו לידיעה שיש בזה סם הרגעה ואז התחילו כולם לקחת את הסם, עד שניתנה הוראה על ידי הרוקח המחוזי לא למכור את התרופה בלי מרשם.

א. פלד: הפעולה נעשתה במשך כל השנה. לא חיכינו לכנסים המחוזיים כדי להתחיל בפעולה. הפעולה נעשתה גם כדי לתדרך את ציבור המורים והמנהלים והתלמידים. הפעולה נעשתה בכתי הספר. למיטב ידיעתי בהרבה מקומות הפעולה נעשתה במיטב ההצלחה. אינני יודע אם זה משפיע על מישהו להפסיק. אנו ממשיכים עכשיו במעקב. בעוד חודשים אחדים יהיו בודאי ממצאים חדשים של המחקר ואז נוכל לדעת אם העישון עלה או ירדה. אין לנו כרטיסיה של מעשנים שאנו יודעים שיש 5% מעשנים לפי שמות ובודקים כל חמישה חודשים אם הפסיקו או לא.

הינ"ר א. רימלט: מי שמעשן כמה זמן יש סימפטומים שהבקי יכול להבחין. אולי כדאי להכניס לכיתות מומחים שיראו את התנהגות התלמידים ואולי על ידי כן יוכלו לאתר את אלה שמעשנים הרבה. חוץ מזה אפשר לעשות בדיקות של רופא מומחה. אני חושב שיריות באויר טובות כדי להרתיע את אלה שלא בגועים בדבר. אלה שכבר מתמכרים, שום הסברה לא תועיל. צריך טיפול אינדיבידואלי, למצוא את הדברים לא על סמך לחישות ושמיעות. בטוח שאת אלה אפשר למצוא ולתת להם טיפול אינדיבידואלי. אם זה לא נעשה, אני מציע ללכת בדרך זו.

א. פלד: תודה. רצייתי לומר שהמספר של 5% מעשנים שפורסם, פורסם על ידי העתונות לידי העתונאי הגיע המחקר באיחור של כמה חודשים והוא קרא מה שכתוב כאן. זה לא 5% של מעשנים קבועים אלא זה כולל מי שאי פעם לקח אפילו פעם אחת. בענין זה אין שום ידיעות ברורות.

ה.צ. גרית: אז המספר 5% הוא אומדן?

א. פלד: בכוון. במידה שהמחקר מבטא משהו, הוא נערך על מדגם קטן, הוא קבע שמי שנגע בסמים באורך פעיל זה 5%. מהם המכורים לסמים זה אחוז אפסי.

א. אליעד: אז מה ערך המחקר? למה לא מבדילים כדי שתהיה תמונה ברורה. כי יש הבדל בין מי שמצץ מציצה ובין מי שעישן ממש.

א. פלד: במחקר כל זה כתוב. הפרסום לא נכון, לעתונאי אין אחריות המחקר.

הינ"ר א. רימלט: אני מציע שנחזור לנושא השימוש בסמים.

א. פלד: כאמת אולי נקיים דיון מיוחד על הסמים ונזמין גם את היועץ המשפטי לממשלה.

הינ"ר א. רימלט: נכון. אני מציע שנקיים דיון על נושא הסמים ולא נעשה זאת רק כלאחר יד.

א. פלד: נעבור לשאלת חה"כ רימלט על פנימיות לילדים סחוננים - המדיניות להקפיא, להרחיב או לשנות -

בתשל"ג לומדים בפנימיות הטיפוח אלפיים תלמידים מהם למעלה מ-80% יוצאי ארצות האיסלם ומשפחות מרובות ילדים. השימוש בשם "סחוננים" הוא מטעה. הכוונה לילדים שגילו רמת כשרון חינוכית גבוהה יותר. הם באים מקרוב ל-40% משפחות עניות שרמת העכנסה בהן פחות מ-100 לירות לנפש. רובם הורים פועלים, מעל למחציתם פועלים בלתי מקצועיים. קרוב ל-12% הורים לא עובדים, מוצאם משלושים ארצות שונות. התלמידים שלומדים בפנימיות לומדים בבתי ספר תיכוניים בעלי רמה תיכונית גבוהה ומתמודדים עם בני העיר בני משפחות מבוטסות. הקו בפנימיה הוא הומוגני, בבית הספר הוא הטרוגני. הפנימיה של בויאר מורכבת מאוכלוסייה זו, ואילו בית הספר כולל ילדי ירושלים משכבות שונות בדרך כלל מבוטסות.

א. כץ: בכפר סבא אותו דבר?

א. פלד: כן.

א. פלד: מבחינת חינוך כית וסביבת האוירה בבתי הספר זהאינטגרציה החינוכית, הם הצלחה גדולה. יצא לי לבקר ולשמע שיחות של תלמידים, ולא יכולתי להבחין לא לפי המראה החיצוני ולא לפי השיחה מי הוא תלמיד אקסטרני שבא באוטובוס וגומר אחר-הצהריים ומס הוא תלמיד הפנימי, ואני חושב שזה הישג גדול. שיעור הנסירה בכיתות ט"ו מתקרב לשיעור הנסירה הרגיל בבית הספר הסלקטיבי. זאת אומרת, שכאילו ניתן היה לצפות ששיעור הנסירה יהיה יותר גדול, אבל הוא לא גדול, אלא הוא שיעור הנסירה המקובל בבתי ספר תיכוניים סלקטיביים.

א. כץ: היו שמועות שמנהיגים מדיניות סלקטיבית כדי למשוך את המבוססים?

א. פלד: לא שמעתי על זה.

א. כץ: לא עכשיו, אבל בזמנו כשהייתי מעורה בנושא.

א. פלד: להיפך, אני שומע הדים בירושלים מחברים שלי שבניהם לומדים בבתי ספר שבהם בכיוון הזה.

התקציב לרשות המפעל הזה הוא חמישה מיליון לירות לשנה. מקרב בוגרי הפנימיות בשנים תשכ"א-תשל"ב רובם פנו לשירות צבאי וחלקם הגדול הגיע לקצונה. מעקב אחר הבוגרים בשנים תשכ"ב-תשל"א מראה ש-70% ממשיכים ומסיימים במוסדות להשכלה גבוהה, קצת פחות מהאחוז הממוצע הכללי בארץ שזה קרוב ל-85%, אבל זה עדיין אחוז גבוה. כשמדברים על 85% מקבלי תעודת בגרות וממשיכים בחינוך גבוה עם כל האוטונומיה של הסטודנט מהודיו, צריך לזכור שבמשפחות אלה העניין הוא כפול מבחינת העומס על התלמיד: פעם אחת שמספחתו אינה יכולה לסייע לו ללמוד ופעם שניה שהוא לא יכול לסייע למשפחתו בעבודתו. בשנים עשרה שנה של קיום המפעל התחנכו בפנימיות 13,000 תלמידים ואחזקתם עלתה 20 מיליון לירות.

בערך מחקר במימון קרן פורד בשיתוף עם אוניברסיטת תל-אביב (אני חושב שגם מכון סאלד עשה מחקר) על מפעלי הטיפוח, והמחקר קבע שאם יש מפעל שעליו היו מסקנות חד משמעיות מבחינת סטטיסטיקה ותוכן המחקר לגבי ההישגים בטיפוח שכבות האוכלוסיה הזו, הרי זה היה מפעל הפנימיות. יש בכוונתנו להכפיל תוך ארבעה שנים הבאות את מספר התלמידים ולהביא אותם ל-4,000 מאלפיים. אינני רוצה להעלים את העובדה שזה יוצר בעיות קשות, ולא בבתי הספר הקולטים אלא בבתי הספר המסגרים.

מה שקורה הוא שהפעולה היא לברכה לילד שאותו מעבירים לפנימיה אולם מאידך גיסא יש לזה פגיעה ביישוב ממנו הוצא הילד.

א. צ. נריה: טוענים שזה מדלדל את בית הספר המקומי.

א. פלד: טוענים זאת צגד הושיבות התיכוניות.

א. צ. נריה: אם מותר למשרד החינוך לעשות זאת, מותר גם לשיבות התיכוניות.

דעתי רק לומר ששיבות בני-עקיבא עושות גם כן את הפעולה של פנימיות למחוזנים, ומשרד החינוך אינו מוכן לעזור אף פעם.

א. פלד: בעקבות ביקורי ביישוב בני-עקיבא טיפלתי בזה במקרה איתמול. לפי כל בתי הספר העל-יסודיים נהנים ממעמד של בתי ספר למחוזנים, כך גם לא כל ישיבות בני-עקיבא. שתיים מהפנימיות זוכות למעמד כזה.

א. רזיאל-נאור: לפי מה שאני מבינה את המושג "מחוזנים" זה לא הרמה של התלמידים הטובים מאוד בכיתה.

א. פלד: מחוזנים באיזה מובן?

א. רזיאל-נאור: בעיריחת פיתוח או בבתי ספר רגילים?

א. רזיאל-נאור: בעיריחת פיתוח. כמה יכולים להיות כאלה? בודדים. ואז אם התלמיד הבודד הזה המוכשר יותר וישאר בבית הספר, יש להניח שהוא יבלע בתוך סביבתו, ובמקום לעלות, הוא לאט לעט יירד, ואז הוצאתו מבית הספר אינה נורח מזימה לרעה.

א. רזיאל-נאור:

כי לא מדובר שלקחו מירוחם למשל בבת אחת שלושים וחמשה ילדים אלא שניים מעיר ואחד ממשפחה. אז אין מקום לטענה שהוצאת המחוננים מדללת את בית הספר.

ענין אחר הוא קידומו של בית הספר. לאחר שהוציאו ילד אחד או שניים אסור לחשוב שבזה מילאו את חובת הדאגה לבית הספר במקום הנידח ההוא, והוצאתו גאון והוא יהיה גאון בלי מרכאות. העובדה שזכה בית ספר שיש בו שניים-שלושה מחוננים שעלו לדרגה גבוהה איננה צריכה לעורר חשש בעיני המטפלים בבית הספר, ואני אוסרת זאת לאחר שראיתי את העבודה בפנימיות.

הינ"ר א. רימלט:

אני מוכן להבטיח לחברי הועדה שלא בחורף, אלא בקיץ, נקדיש ישיבה

אחת לבתי הספר האלה.

א. נץ:

בזמנו דובר שבבתי ספר אלה ישנן שכבות עילית בעיירות הפיתוח. כמה מתלמידים מחוננים אלה חזרו לעיירות המוצא שלהם וכמה לא?

ז. הרמן:

אני מצטרפת לשאלה זו.

א. פלד:

אני חושב שכל נתון לא יהיה משמעותי. המפעל הזה קיים עשר שנים. במשך עשר שנים אלה ילדים הגיעו לכיתה ט', למדו ארבע שנים בתיכון ועוד שלוש שנים שרתו בצבא. מי שהמשיך בלימודים גבוהים נמצא עדיין בלימודים. הוצאות משמעותיות נוכל לדעת לא לפני עוד שלוש שנים.

א. נץ:

נכון.

ס. צ. נריה:

תלמידים שלנו חזרו ונעשו מורים במקום.

א. פלד:

לא פעם אני נתקל במנהל או מורה מעיר בבית ספר ומתברר שהוא מאלה שהלכו לפנימיות וחזרו. אגב, יש להם מוטיבציה עזקה מאוד לטיפול בתוך הקהילה שלהם. יש להם הרגשת שליחות שהמדינה עשתה להם טוב והם חייבים להחזיר את זאת.

בענין ההגדרה של המחוננים -

אנו משתמשים באותו שם לשני דברים: כשמדברים על מחוננים בדרך כלל מתכוונים לאותם הילדים מ-140 אי.קיו. ומעלה. זה לא יותר מ-5% מהתלמידים, שנהם הילדים שמכוונים גאוניים מהווים בקושי אחוז אחד. כשמדובר על מחוננים בעיירות הפיתוח, הכוונה לילדים שהכושר שלהם הוא ממוצע בקנה המידה העירוני הסלקטיבי. אחד הכשלונות בראשית הפעולה הזו היתה תסכול עצום של ילדים שקראו להם מחוננים, הביאו אותם לתיכון ליד האוניברסיטה וכשנכנסו לכיתה התברר להם שהם רחוקים מלהיות מחוננים. הענין הופסק אז בתיכון ועד היום יש לתיכון הטרואמה, ולכן נבקו בפרוייקט של פנקסטיין.

לתשובת חה"כ כץ בענין מספר שעות

חינוך גופני בבתי ספר ממלכתיים דתיים - אנו כידוע הוספנו שעות לחינוך גופני לכל המערכת ובמסגרת זה חלה התקדמות בחינוך הממלכתי דתי בכיחות ד"ה שתי שעות שבועיות במקום שעה שבועית, לעומת שלוש שעות בבית הספר הממלכתי. הלכנו להגמשת התקן גם במסגרת יום הלימודים הארוך. שלישי בבתי הספר הדתיים השתמשו בזכות הז' של שעת חינוך גופני נוספת.

א. נץ:

הוסיפו על חשבון מה?

א. פלד:

בתוך המסגרת. בחטיבות הביניים הממלכתיות דתיות יש שתי שעות שבועיות. אני לא אסתיר שיש ויכוח. כידוע מערכת השעות בחינוך הממלכתי והממלכתי דתי יש בה הבדלים כתוצאה מהמגמות הייחודיות. בויכוח שהיה לנו עם אנשי החינוך הממלכתי דתי טענו שצריך לתת שתיים חינוך גופני לכולם. אמר איש החינוך הדתי שתורה שבעל-פה עדיף ודרשו להוסיף עוד שעות. הויכוח נמשך שבועים עוד מימי השר ארן המנוח, והטענה לא נתקבלה. יצאו מהנחה שתקן השעות שניתן לבתי הספר השונים הוא פחות או יותר אחיד והכיוון הוא בהתאם להשקפת העולם ולעדיפות החינוכית שכל מגמה כזו צדדית.

לשאלת חה"כ נריה מה בענין שעת מחנך

בגאח הספר הממלכתי דתי - נתנו שעת מחנך במסגרת תקן השעות. החינוך החתי

החוק מסמיך אותם להחליט מה שהם רוצים?

א. כן:

לפי חוק חינוך ממלכתי משנת 1953 יש מה שנקרא מסגרת מחייבת ותכנית

א. פלד:

השלמה, כשלחינוך הממלכתי דתי יש סמכות לקבוע את זה. זה אחד הדברים שהם עמדו עליהם בימים ההם.

לשאלת חה"כ כץ לגבי קליטה מכנית של נוער שוליים מול קליטת אמת - כפי שאמרת, הקליטה נעשית במסגרות שונות. מי שנשר פעם מבית ספר אפשר להחזירו לכיתה. אם הוא מתקדם בנשירמו, לא מחזירים אותו לבית הספר, אלא מעבירים או לכיתות ההכונן או למרכזי נוער. במקומות אלה משתדלים לתת לילדים טיפול אינדיבידואלי ותכנית הלימודים גמישה יותר ומנסים להתאימה לילדים וליכולתם. בכתה כזו נמצאים בין 15 ל-20 תלמידים. עשינו על הענין הזה מחקר מטעם מכון סאלד שהראה שבמידה שיש סיכוי לקלוט את הילדים זה במסגרות שלא מעבירים אותם בקונפליקט.

אז למה מכניסים אותם למסגרות הרגילות?

א. כן:

המדובר לגבי ילד שנעדר פעם ראשונה, ואז יכול להיות שהוא סתם חולה. ברגע שזה מתחיל להיות תהליך חוזר, אז מסגרת בית הספר אינה מתאימה.

א. פלד:

אז מי מתחיל לטפל בזה?

מ. צ. נריה:

מעבירים למסגרות טיפול כמו כיתות הכונן. בביקורי בבית ספר נתקלתי במקרה שילד לא הופיע לבית הספר ואחר נתברר שהסיבה הייתה שאחותו הייתה חולה זמן מסוים, האב עבד, האם יצאה לעבודה ואף פשוט נשאר להשגיח על אחותו.

א. פלד:

זו לא נשירה, אלא העדרות.

א. רוזנאל-נאור:

לא. אבל האם מתחילה לעשות זאת להסדר רגיל שהיא יוצאת לעבודה והילד לא

א. פלד:

הולך לבית הספר. זה מקרה שיש בבית ילד נכה או תינוק והאם משאירה את בנה באופן קבוע בבית לשמור על האחר.

הבעיה היא גם חינוכית. אנו הולכים היום לכיוון של הוצאה מבית הספר הרגיל. יש פה שני כוחות מנוגדים: לכאורה, ילד שצטרף ממסגרת בית הספר, מסיבה חינוכית אמיתית ולא סוציאלית, מה שקורה הוא שאם אנו מחזיר אותו לכיתה הוא נמצא בקונפליקט עם המורה ועם הילדים והילדים הרבה פעמים אומרים לו "אתה המטומטם של הכיתה", הוא לא רוצה לחזור. ואם אתה מביא אותו למסגרת שבה כולם כמוהו, הוא מרגיש יותר טוב, ואז הפתיחות שלו לטיפול הרבה יותר גבוהה. מה הבעיה שלנו? הבעיה היא בעיית המשאבה. יש תהליך טבעי של יניקה מבית הספר ויש תמיד בכל כיתה שניים-שלושה תלמידים שמועמדים למטה. אתה מוציא שניים אלה, באים שניים אחרים במקומם, ויש חופעה שאני יכולה להניח אותה, אם כי אינני מקבל אותה, שכאשר יש למורים קשיים בכתה עם שניים-שלושה תלמידים שנמצאים בשולי הכיתה, הדרך הפשוטה היא הוצאתם מהכתה, כי הילדים הורסים את הכיתה וכו'. מה החשש שלנו? אנו חוששים שאם נקל בהוצאת ילדים מבית הספר, אנו נחרום בעצם חרומה להתפוררות חינוכית, כי זו דרך ההתנגדות הקלה ביותר. יש לנו היום נסיון ביחס לחינוך מיוחד. ככל שאנו ליברלים יותר בחינוך מיוחד, ככל שאנו מגדילים את כמות החינוך המיוחד, מספר המועמדים לכתות אלה גדל. בסוף ספטמבר הייתה צעקה גדולה שאין מספיק כחות ללימוד מיוחד. כעבור חודש הוספנו שלוש מאות כחות והיינו בטוחים שהבעיה פתורה. מאז אנו מוסיפים כל פעם כחות ומספר אלה שמצפים לחינוך מיוחד הולך וגדל.

דעת אנשי החינוך הפסיכולוגי שצריך להקטין את היציאה. מצד אחד יש צועקים שהילדים מפריעים לכתב ומצד שני אם אתה מקל, אתה קורא להוצאת ילדים נוספים.

אבל ההוצאה לא צריכה להיות אדמיניסטרטיבית מכנית, אלא צריכים להקפיד בהוצאה.

הי"ר א. רימלט:

איך יכול השירות הפסיכולוגי להתנגד מצד אחד ופצד שני לתת להוציא?

ג. אליעד:

א. פלד:

יש הבדל בין עמדה עקרונית ובין הטיפול היוזם-יומם בילד. איך מתחיל התהליך? בצורה מאוד פשוטה. באה המורה ואומרת למנהל "משה ורנקה לא מתאימים לכתה". המנהל נכנס לכתה ומשוחח ואומר שהם בסדר. יום אחד חוזרת המורה למנהל ואומרת לו "אם אתה לא מוציא אותם, אני עוזבת את הכתה", ואז הרבה פעמים אם המנהל מתרשם מסוה, הוא מוציא אותם, לא תמיד, אגב, הוא יכול להעזר בשירות הפסיכולוגי כי עדיין לא מכסים בפעילות זו את כל המערכת, ואז קורה לא פעם שהאבחון הוא ספק אבחון, הוא יותר סובייקטיבי מאשר אובייקטיבי.

א. רוזאל-נאור:

יש גם בדיקות כלליות בתחילת השנה?

א. פלד:

אנו לא מסוגלים לעמוד בזה. לעיריית תל-אביב יש שירות פסיכולוגי מפותח מאוד והם עושים את זה. אבל זה לא פותר את הבעיה. יש בתי ספר מועדים. יש ישובים שאין להם שירות פסיכולוגי והם מקבלים סיוע מהשירות הפסיכולוגי של המשרד שמגיע פעם בשבוע בערך אליהם.

לשאלת חה"כ אליעד האם יש מחשבה על

בתי ספר דו-שנתיים במסגרת חינוך החובה עד כיתות י"ב - הבעיה היא רצינית מאוד. עם הכניסה ל-י"ב חובה אנו מנסים להעריך לקראת בעיה זו בצורה יותר רצינית. אנו עדים היום לתופעה שבעצם הארכת חוק לימוד חובה מכניסים למערכת מבחינת לימודים שכבה חלשה. אני חושב שיותר להניח שכל מי שמסוגל ללמוד היום, לא נמצא מחוץ למסגרת בית הספר בגלל סיבה של שכר לימוד. מי לא בא לבית הספר היום? אחד שבקושי "נשחב" עד כיתה ח' או ט'. הוא יצא מכתה ט' ורוצה שיניחו לו. ברגע שאתה מחיל חוק לימוד חובה על כיתה י', אתה מכניס כאלה שבדרך טבעית לא היו מגיעים ללימוד, בלי קשר אם זה מסגרת מקצועית או עיונית. החוק הוא חוק והוא כופה. ככל שאנו מעלים את גיל החובה, מספר הפטורים שאנו חותמים עליהם הולך וגדל. אני מעריך שעם האדלצ' חוק לימוד חובה לכתה י', מספר הפטורים יגדל ומכאן שהטיפול בשירה יגדל.

אנו יוצאים מהנחה שאותם חמשה-עשר אלף נערים ונערות שאינם לומדים היום בכתה י' וייכנסו למסגרת החובה, משתייכים לתלמידים החלשים ולא ייקלטו בבתי הספר העיוניים, וכן לא ייקלטו בבתי ספר מקצועיים עם מסלול תיכון. אז הם צריכים מסגרת מעשית, ואז יתכן שחלק גדול מהתלמידים כבר אחרי כיתה ח' יופנה למסלול דו-שנתי. כי יש הבדל אם נער לומד במסגרת סדירה ונושר ממנה או שער נכנס לתקופת לימודים שיש לה התחלה ויש לה סוף, וזה נכון גם מבחינת ההרגשה ומם מבחינת מסגרת הלימודים, ואז אנו סותרים מגמה שהתחלנו בה עם הרפורמה שכולם ילמדו עד ט' ביחד. התהליך הזה כבר קיים. החיים יותר הזקנים מאשר כל מיצי החלטות. יש כבר הרבה מאוד בתי ספר ששם מתחילה הסללה משמעותית יותר לאחר ח' וזה לגיטימי מבחינת החוק. מתחילה להיות קבוצת מסלול מעשית.

הינ' ר. א. רימלט:

מדוע זה צריך להינתן אחרי כיתה ח' ולא אחרי כיתה ט'?

א. פלד:

הם לא מחזיקים מעמד בכתה ט'.

א. אליעד:

מה עושים אחרי כיתה ז'-ח'?

א. פלד:

הם לומדים בדגש על מסלול מקצועי עיוני. אם תוסיף עוד שנת חובה לא יהיה מנוס מלכת לכיוון זה. אני מניח שבשבוע הבא כשנבוא להתייעצות על ענין כתות י', נסביר גם את התכנית החינוכית שלהן.

הינ' ר. א. רימלט:

אני חייב לצאת, מר כץ ימלא את מקומי כיו"ר. אני מבקש סליחה.

א. פלד:

חה"כ הרמן שאלה מה נוקט משרד החינוך כדי לחנך את ההורים, האם יש משרדי:

החינוך מי שידאג לכך -

אנו מטפלים בנושא. יש לנו גם במחלקה להכשרת מנוררים פעולה ששמה הדרכת חוגי הורים, וגם במסגרות של המזכירות הפדגוגית באמצעות בית הספר. יש פה בעיה ואני רוצה להצטרף את הפרובלמטיקה של ענין ההורים, ואולי זה גם שווה דיון מיוחד בוועדת החינוך. כמו בהרבה דברים שעולים על השולחן כאן, יש מגמות סותרות. מצד אחד הם מסתכלים על מערכת החינוך באופן סמלי בלי לראות את הנפשות הפועלות.

א. פלד:

היה טוב מאוד אילו היינו יכולים לכך שלקהילה תהיה השפעה על בית הספר. כלומר, שלהורים תהיה השפעה על תכנית הלימודים ועל בחירת המורים כפי שהדבר נהוג באנגליה ובארצות הברית. אבל המציאות הישראלית היא קצת שונה. אם נלך בדרך זו, נגיע מהר מאוד לבלקניזציה של מערכת החינוך ולהדרדרות מבחינת דמה ומורים, ובמקומות קטנים לפוליטיזציה של ההוראה, משום שאנו יודעים מה שקורה בעיירות הפיתוח (א. רזיאל נאור: לא רק בעיירות הפיתוח), ברשויות הגדולות זה יותר קשה. לגבי הערבים למשל, אנו יודעים שאין מרכז לניהול בית ספר שאין מכתב אלינו למה נבחר אדם זה ולא אחר, ויש לחצים. אבל אנו מתעקשים ולא נכנעים ללחצים גם כשעומדים מאחורי זה גבירים ומכובדים, ואנו אומרים שלא בזיו מורה ממקומו. אי אפשר לנהוג בארץ מידה של איפה ואיפה ונאמר שבנוף-ים נלך עם ההורים ובנועה-אולגה לא נלך עם ההורים.

ז. הרמן:

זה לא בדיוק מה שהתכוונתי בשאלתי. הדגש שאני רוצה הוא באיזה מידה אפשר לעזור להורים בהכנת ייתר של הצרכים של הילדים, האם המורים משוחחים אתם ומסבירים להם, באיזה מידה הם יכולים לבוא להתייעצות ולהכוונה. שאלתי זאת מכיוון שיש מקומות דווקא שההורים אולי לא הגיעו לשלב כזה שאפשר לערב אותם בהכרעות לגבי העניינים בבית הספר.

א. פלד:

חשבת שמדובר על הצד הארגוני. לגבי הפעולה עצמה - זה תלוי במנהל ובמורה. כהורה אני יודע שבתחילת השנה הייתי בא לאסיפת הורים והמורה הייתה מסבירה מה קורה בבית הספר. יש מקומות שזה לא נעשה. ביקרתי למשל בשכונת התקווה וראיתי ששם נעשית פעולה כזו במרבית בתי הספר, אבל לא תמיד יש הענות של ההורים. ביקרתי בבית הספר בגבול בת-ים-יפו והייתה שם מנהלת נמרצת ביותר. לפני כל חג היא מזמינה את ההורים. זה יכול להיות גם פעולה כתחית וגם פעולה של בית הספר כולו כאשר ההורים מוזמנים ומקבלים תדרוך כללי.

אינני מאמין שדברים אלה יכולים להיות מוכתבים מלמעלה. ממילא כתוב בחוזר המנהל הכללי שחשוב לעשות פעולה כאלה וכאלה. זה דורש מהמורה להקדיש שעתים בחודש או בשלושה חודשים. זה לא דורש אמצעים מיוחדים.

חה"כ אליעד שאל מה עושה המשרד

בענין דיוור למורים -

יש קרן משותפת למשרד החינוך ולמרכז הסתדרות המורים לדיוור למורים רווקים בישובי ספר. תקציב הקרן היה 628,000 לירות ומזה 550,000 לירות חלקו של המשרד. הקרן מיועדת לדיוור חינם או מוזל למורים רווקים, גם כמתן דיוור וגם כתמריץ, כיסוי הוצאות של רכישת ריהוט לדירות שבהן מתחלפים הדיירים, אחזקת הדירות. המוסד מטפל גם במורות חיילות.

א. כץ: כל זה נעשה ב-600,000 לירות?

א. פלד:

כן. למורים רווקים זה עונה על הנציה. לא נתקלבו בהרבה מקומות שהיו צרכים שלא נפתרו. יש מקומות שיש בעיות לא מחוסר תקציב אלא מחוסר דירות.

ג. אליעד:

התכוונתי לזה.

א. פלד:

הגענו להסדר עם משרד השיכון שהוא מעמיד לרשותנו דירות לא רק למורים רווקים אלא לפורים נשואים, כשהמורה חייב בהשתתפות בשכר דירה מעל למאה לירות, ומה שמעל לזה אנו מכסים.

ג. אליעד:

אני מקווה שאתם מכירים שיש חשיבות לאין ערוך לכך שהמורה גר במקום.

א. פלד:

בהחלט. חה"כ אליעד שאל אם צריך להבטיח בכל אזור מגורים את מקום

בית הספר -

עקרונית כן. יש תמיד ויכוחים בעיקר בין משרד השיכון לבין הרשויות המקומיות לגבי מקומם של המגורים האלה וזה מצביע על בעיית הבינוי. יש הבדל אם בונים בית ספר על מגרש ישר או על מסרון של הר. באותם מקומות שבונים קבלנים פרטיים והקרקע

א. פלד:

היא של המנהל או קרקע פרטית, מקבלים את המגרשים היכן שמקבלים ואז הרשות המקומית משתדלת שיהיו מגרשים ישרים לבית הספר. כשמשרד השיכון בונה והוא בעל העסק כולו, כמו כרמיאל למשל, לרשות המקומית אין מה לומר, ואז משרד השיכון בונה את בתי המגורים בשטחים הישרים ואת מוסדות הציבור במקומות הקשים, כשזה מגדיל לנו את תקציב הפיתוח בסכומים עצומים.

ג. אליעד: אתם אינכם שותפים לתכנון?

א. פלד:

אין סמכות שיכולה להגיד למשרד השיכון הן את המגרש הזה ולא את המגרש הזה. המקום מתוכנן, יש מקום לבית ספר. למשל בגבעה הצרפתית בירושלים חלק מהדחיה בנויה נבע מויכוח בין משרד השיכון והעירייה על המגרש כשזה מתבטא בסכום של מאות אלפי לירות בפיתוח. ח"כ נריה שאל על תחשיב שכר הלימוד; הנהלת שנת 1965 מבוסס על 37 שעות לבתי ספר עיוניים ואין התחשבות במקצועיים מרכיבי תחשיב שכר הלימוד נקבעו בשנת 1965. מאז, בהתאם להתייכרות זה שונה מדי שנה. המרפייבים הם: שכר הוראה והזלווה לשכר ההוראה ונהוצאות לשירותים ולאחזקה. במרכיב שכר ההוראה נלקחו בחשבון 45 שעות שנועיות כולל שעות מחנך ושעות הכנה לגמר. תחשיב זה היווה בסיס למחן שכר לימוד לכל סוגי מוסדות החינוך בחינוך העל יסודי, אולם עליו הוסיף המשרד עזרות ותמיכות לבתי ספר תיכוניים כמו תמיכות למסגרת תכנית ההכפלה של בתי ספר מקצועיים או לאיזון תכניות של בתי ספר מקיפים.

א. כץ:

אבל אם המערכת עצמה היא בת 45 שעות בשבוע?

א. פלד:

הוספנו אחר כך לבתי ספר מקצועיים ולבתי ספר מקיפים בעיירות הפיתוח. אני מקווה שבמסגרת התחשיב החדש שאנו מעבדים, אנו יכולים לקרוא שיטה דיפרנציאלית לא רק לגבי מגמות שונות בלימודים, אלא גם לגבי גיאוגרפיה שונה. כי יש הבדל, כאשר אתה עושה תחשיב סטנדרטי, נהנים מזה בדרך כלל בתי הספר הגדולים וסובלים הקטנים. אנו מקווים שנתשל"ד ניקח בחשבון כבר את התחשיב החדש, ואז כמובן גם לישיבות יהיה שם שקום.

הה"כ דימלט שאלה אל האקדמיזציה של ההוראה, האם לא צריך להוריד את התנאים הפורמליים המחייבים תעודת בגרות, כשיש להניח שמי שבידו תעודת בגרות יפנה סמילא לאוניברסיטה - בעצם תעודת הבגרות היא תנאי לסמינר, אבל היא למעשה תנאי לסיום הסמינר, ולא לכניסה לסמינר. אי אפשר לקבל תעודת הוראה בסיום הסמינר בלי תעודת בגרות. לכן יש כתות השלמה לבגרות בסמינרים. ההנחה של השואל היתה לא נכונה, כי עובדה היא שבשנתיים האחרונות יש גידול במספר הנרשמים לסמינרים דווקא מבין מקבלי תעודות בגרות.

שאלה נוספת: אם רוצים למשוך לסמינרים, למה לא ייהנו תלמידי הסמינרים מאותן הנחות של הסטודנטים - זה נמצא בטיפול. יתכן שנצטרך עזרת הועדה הזו וועדת הכספים. אנו מתקדמים ביחס להקלות בתחבורה, בשירותים כלליים, במיטוי ובביטוח לאומי.

לשאלת ח"כ רזיאל-נאור - האם יש נטיה בצבא להצטרף להוראה - השנה לומדים בסמינרים 25-30 שסיימו צבא. בסמינרים ממלכתיים, לא ממלכתיים דתיים כמובן.

א. כץ:

עכשיו מסיימים צבא קבע בגיל +40, מה לגבי משיכת כאלה לסמינרים?

א. פלד:

תאורטית זה נכון, מעשית, מספרם בקושי ניתן לספירה על יד אחת. בכל מקרה שאנו מוצאים מקרה כזה, אנו מכסים אותו קצין משוחרר בלימודים מלאים באוניברסיטה וקולטים אותו. עכשיו יש דוגמא של קצין בדרגת סגן-אלוף שסיים את לימודים באוניברסיטה ונכנס למערכת החינוך. אבל אינני יכול למנות יותר מחמישה מקרים כאלה. האפשרויות קיימות, אבל לא מנצלים אותן. כנראה שמשלמים יותר למי שפונה להיות מנהל כוח-אדם במפעל.

א. פלד:

שאלת חה"כ הרמן - מה מקום האתיקה בהכשרת מורים ומה יודע מורה בנושא האתיקה והפילוסופיה של המורים - בסמינר כל תלמיד חייב בקורס של תולדות החינוך, שהוא קורס בתולדות הפילוסופיה החינוכית, ובמסגרת שעת החינוך לומד התלמיד על האתיקה של החינוך. או ששומר על כך או שלא.

חה"כ כץ העלה רעיון של הכשרת סטאג' והכשרה סופית. אני חושב שבשנה הבאה נתחיל לנסות את זה. אגב, כבר השנה בסמינרים שלומדים שלוש שנים, אנו משתדלים שמרבית התלמידים בשנה שלישית יעבדו בהוראה. (א) זה נותן להם נסיון; (ב) זה נותן להם כסף - אנו משלמים להם 150 לירות לחודש.

חה"כ הרמן שאלה על תכנון שנות השמונים - הפעולה הזו בעצם התחילה, זו פעולה ארוכה. יש לה כמה שלבים ומרכיבים. עכשיו התחלנו בשלב של איסוף החומר. זה הרבה יותר מסובך ממה שחשבנו בתחילה. בכל אופן, התחלנו בפעולה. אמרתי אז שזה יקח לנו שנתיים. שותפים לנו בענין זה כל מי שפנינו אליו כולל האוניברסיטה.

בענין ביקוש למורים, מאיפה יימצאו

ומה יהיה הרכבם לפי רמת השכלתם - הבעיה היא זו: אנו חושבים שב-1975 יידרשו כ-2,200 מורים נוספים לחטיבות הביניים ולחטיבה העליונה. ב-1980 - יידרשו 2,400 מורים. בחינוך היסודי ב-1975 - 2,000 נוספים, ולגבי 1980 עדיין לא סיפמנו את התחזית. לפי הערכת לקראת סוף העשור אנו עשויים להגיע למילוי הצורך במורים האלה אם ננקוט בכל הפעולות שאנו עושים עכשיו. אין ספק שבחמש-שמונה השנים הבאות יהיה משהו בהצעת המורים, אלא אם יקרה משהו במשך כגון חוסר שבודה גדול. במיתון האחרון חזרו מורים. כיום יש כל שנה נשירה של מורים מהמערכת. זה מביא אותנו גם למחשבות לגבי ארגון המורים, לגבי תכנית הלימודים, הכשרת מורים ותמיצים. כשיהיה לי דבר יותר ברור, אשמח להביא זאת כאן.

אני מציע שנמשיך בתשובות בפעם אחרת.

הינו"ר א. כץ:

קיבלנו פניה של אבו-גוש. מה אפשר לעשות בענין זה?

ג. אליעד:

הועדה מטפלת בזה במשך כל השנה ולא הצליחה להזיז זאת. ד"ר רימלט

המזכירה ד. פלד:

החליט כי בשבוע הבא כשהשר ישתתף בישיבה, הוא יעלה את הנושא ויגיד לוועדה מה עשינו בענין. חברי ועד ההורים בבית הספר נמצאים עמו בקשר קבוע.

א. פלד:

אם תרשו לי אני רוצה לומר מלה בהקשר של אבו-גוש - פנינו למשרד הפנים בבקשה למצוא הסדר שיאפשר לממשלה להכריז על הפגעת החינוך מרשויות מקומיות שאינן מסוגלות למלא את תפקידן. אינני מדבר על ועדה קרואה, והדבר אמור גם לגבי ישובים יהודיים.

הישיבה נועלה בשעה 10:50